עדעד רותמי Limonium virgatum – פורח בחוף הים (אוגוסט 2016)

כתב: **גדי פולק**

עדעד רותמי *Limonium virgatum* (עופריתיים) הוא צמח רב-שנתי של חוף הים שגובהו מגיע ל-40 ס"מ, המופיע לרוב בנוף במקבצים של שושנות עלים בעלות בסיס מעוצה. העלים בשושנת פשוטים, דמויי מרית, תמימים וקרחים ואורכם עד 4-3 ס"מ. העלים מזכירים בצורתם עלים של זית, ולפי תכונה זו ניתן לו שמו המדעי הקודם *Limonium oleifolium*. לקראת עונת הפריחה בקיץ מתפתחים משושנות העלים ענפים רותמיים ירוקים וחסרי עלים (מכאן גם תואר שמו העברי של המין) המסתעפים כזיגזג, חלקם חסרי פרחים וחלקם גבעולי תפרחת מסתעפים הנושאים בקצותיהם שיבולים צפופות באורך של 4-3 ס"מ.

עדעד רותמי – מראה כללי בעת הפריחה.
מימין – צילמה חוה להב ©; משמאל – צילמה: ערגה אלוני ©
לצפייה מיטבית – לחצו על התמונות

קוטר הפרחים 8-6 מ"מ. 5 עלי הכותרת ורודים ומאוחים רק בבסיסם היוצר צינור כותרת; הם יוצאים מחיק חפים שצבעם חלודה ועטופים בגביע קרומי הנשאר על הצמח גם אחרי הפריחה. בפרח 5 אבקנים ו-5 עלי שחלה המאוחים בבסיסם למגורה אחת עם ביצית אחת הממוקמת בבסיס השחלה. בפרחים קיימת **דיסטיליה**, כלומר בפרטים שונים של הצמח

קיימות שתי צורות של עמדה יחסית של עמודי עלי ואבקנים בפרח, כאשר באחת מהן עמודי עלי נמוכים ובשנייה – גבוהים. בפרח שבו עמודי העלי גבוהים – האבקנים נמוכים ולהיפך. בצמחים דיסטיליים גרגרי אבקה מסוגלים לנבוט רק על צלקת המצויה באותו הגובה של המאבקים. מכאן שרק האבקה זרה עשויה להוליך ליצירת זרעים. כמו כן קיימת ב**עדעד רותמי** (כמו גם במינים נוספים של עדעד) התופעה המכונה **אגמוספרמיה** agamospermy, כלומר יצירת זרעים ללא תהליך מיני, בדרך של **אפומיקסיס** apomixis, שפירושו "דילוג" על שלב ההתלכדות של תאי מין בדרך ליצירת זיגוטה ועובר. בפועל הרביה מזרעים ב**עדעד רותמי** מועטה וכאשר נוצר פרי – הוא מכיל זרע אחד בלבד.

עדעד רותמי בפריחה.

תמונה מימין -ערגה אלוני ©; תמונות במרכז ובשמאל – חוה להב ©

להגדלה – לחצו על התמונות

עדעד רותמי אופייני לחגורת הרסס בכל חופי הארץ וגדל בחגורה זו בעיקר במצוקי כורכר בחזית המצוק הפונה לים ובפסגתו, אך גם בסלעי כורכר נמוכים הנשטפים לעתים בגלי הים בסערות חורף. **עדעד רותמי** מוגבל בעיקר לרצועת אורך צרה לאורך החופים המשתרעת עד לעומק של כמה עשרות מטרים מקו החוף, וככל שמתקדמים ממנה פנימה מזרחה הוא מתמעט ונעלם. מיקומם של הפרטים בחגורת הרסס החזיתית מעיד על עמידות רבה לרסס המלוח של מי הים. על שטח פני העלה באפידרמיס פזורות בלוטות מיוחדות להפרשת מלחים שאמורות לסייע לצמח באיזון רמת המלחים בתנאים של ספיגה מתמדת של מלח המגיע ע"י רוחות הים. בלוטות המלח אופייניות לכל המינים בסוג **עדעד**.

עדעד רותמי גדל בחגורת הרסס בכל ארצות אגן הים התיכון. הסוג **עדעד** בכללו מונה כ-350 מינים והוא הסוג הגדול במשפחת העופריתיים. תפוצת הסוג היא קוסמופוליטית ורבים מבין המינים גדלים במלחות ובחופי ים. בארץ גדלים 6 מינים: **עדעד רותמי** ו**עדעד הגליל** (מין "אדום" הגדל רק בחוף הגליל) – בחוף הים; **עדעד כחול** – בחוף הים ובגבעות כורכר; **עדעד הביצות** – במלחות ובחוף הים; **עדעד המדבר** ו**עדעד מאובק** – במדבר.

מלבד **עדעד המדבר** שהוא חד-שנתי, יתר המינים רב-שנתיים.

השם העברי של הסוג "עדעד" נובע מהגביע שנשאר על ענפי הצמח גם לאחר תום הפריחה. במינים אחדים כדוגמת **עדעד כחול** הוא צבעוני ובולט יותר מהכותרת ונשאר כך גם זמן רב גם אחרי נבילת הפרח, כביכול לעד, מעין צמח "אלמוות". השם המדעי של הסוג *Limonium* נגזר מהשורש היווני limon שפירושו שדה או אחו, וזאת לפי התצורה של אחו שיוצרים מיני **עדעד** במלחות באירופה, כגון המין *Limonium vulgare*. תואר השם המדעי virgatum פירושו בלטינית "רותמי". שמו של הסוג **עדעד** באנגלית הוא Sea Lavender, כלומר: "אזוביון הים" והוא תופס למינים רבים של **עדעד**.

==========

כל הזכויות שמורות ל"כלנית" ©

ציטוט: פולק ג 2016 עדעד רותמי Limonium virgatum – פורח בחוף הים (אוגוסט 2016), "פורחים עכשיו", כתב-עת "כלנית" מספר 3.
/https://www.kalanit.org.il/limonium-virgatum